

Europska
komisija

Novi početak za socijalni dijalog

Socijalna Europa

Novi početak za socijalni dijalog

Europska komisija

Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje

Organizacijska jedinica A2

Rukopis dovršen u kolovozu 2016.

Ni Europska komisija ni bilo koja druga osoba koja djeluje u ime Komisije ne može se smatrati odgovornom za moguću uporabu podataka sadržanih u ovoj publikaciji.

Poveznice u ovoj publikaciji bile su ispravne u vrijeme kada je rukopis dovršen.

© Fotografije na naslovnici: Europska unija

Za svaku uporabu ili umnožavanje fotografija za koje nositelj autorskih prava nije Europska unija, dopuštenje treba zatražiti izravno od nositelja autorskih prava.

***Europe Direct je usluga koja vam omogućuje pronaći odgovore
na pitanja o Europskoj uniji***

Besplatni telefonski broj (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(* Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je na internetu (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2016.

ISBN 978-92-79-60871-1 - doi:10.2767/15737 (print)

ISBN 978-92-79-60828-5 - doi:10.2767/233439 (PDF)

© Europska unija, 2016.

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

Printed in Belgium

TISKANO NA PAPIRU IZBIJELJENOM BEZ ELEMENTARNOG KLORA (ECF)

Razumijevanje europskog socijalnog dijaloga

Socijalni dijalog odnosi se na rasprave, savjetovanja, pregovore i zajednička djelovanja koji se redovito odvijaju među socijalnim partnerima kao što su poslodavci i sindikati. Socijalnim dijalogom obuhvaća se široki raspon socijalnih pitanja i pitanja povezanih s radom, a ponekad su u njega uključena tijela javne vlasti. Na razini EU-a pokrenuo ga je u 1985. predsjednik Europske komisije Delors u Val Duchessu.

Razvoj i promicanje socijalnog dijaloga bitan su element europskog socijalnog modela s obzirom na to da imaju ključnu ulogu u poticanju konkurentnosti i pravednosti te u poboljšanju gospodarskog i društvenog blagostanja. Europski socijalni dijalog nadopuna je socijalnom dijalogu koji se odvija na nacionalnoj razini.

RAZINE DIJALOGA

MEĐUINDUSTRIJSKI

Obuhvaća gospodarstvo u cjelini

SEKTORSKI

Obuhvaća radnike i zaposlenike iz više od 40 određenih sektora gospodarstva

VRSTE DIJALOGA

DVOSTRANI

Dijalog između organizacija europskih poslodavaca i radnika

TROSTRANI

Interakcija među organizacijama poslodavaca, sindikatima i institucijama EU-a (Europska komisija, Europsko vijeće, Vijeće Europske unije)

POKRETAČI DIJALOGA

AUTONOMNI

Sve vrste zajedničkih djelovanja koja proizlaze iz programa rada socijalnih partnera

NA TEMELJU UGOVORA

Savjetovanje i eventualno pregovaranje o sporazumima u područjima socijalne politike (članci 153.–155. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU))

Tko su europski socijalni partneri?

MEĐUINDUSTRIJSKI SOCIJALNI PARTNERI

U međuindustrijski socijalni dijalog uključene su organizacije koje predstavljaju radnike i poslodavce iz privatnog i javnog sektora, mali i srednji poduzetnici te strukovno i upravno osoblje.

Opće međuindustrijske organizacije:

- BUSINESSEUROPE
- Europski centar za poslodavce i poduzeća koji pružaju javne usluge (CEEP)
- Europska konfederacija sindikata (ETUC)

Međuindustrijske organizacije koje predstavljaju određene kategorije radnika ili poduzeća:

- Europsko udruženje obrtnika, malih i srednjih poduzetnika (UEAPME)
- Eurocadres
- Europska konfederacija izvršnog i upravnog osoblja (CEC)

Posebne organizacije

- Eurochambres

SEKTORSKI SOCIJALNI PARTNERI

Oko 80 europskih organizacija iz određenih gospodarskih sektora sudjeluje u socijalnom dijalogu u okviru svojih odgovarajućih sektora.

Reprezentativnost

Da bi bila prepoznata kao partner u europskom socijalnom dijalogu, organizacija mora biti ustrojena na razini EU-a i sposobna sudjelovati u savjetovanjima i pregovarati o sporazumima. Organizacije bi trebale **predstavljati** nekoliko država članica EU-a, dok njihovi nacionalni članovi moraju biti prepoznati kao socijalni partneri u svojim pojedinačnim zemljama.

Predstavničke interesne organizacije u smislu članaka 154.–155. UFEU-a moraju:

- biti međuindustrijske ili povezane s određenim sektorima ili kategorijama te biti organizirane na europskoj razini;
- sastojati se od organizacija koje su sastavni i priznati dio struktura socijalnog partnerstva u državama članicama, imati sposobnost pregovaranja o sporazumima, kao i biti predstavnici nekoliko država članica te
- imaju odgovarajuće ustroje kako bi osigurale učinkovito sudjelovanje u postupku savjetovanja.⁽¹⁾

Eurofound, agencija EU-a odgovorna za provedbu istraživanja o životnim i radnim uvjetima, provela je od 2006. godine više od 40 studija o reprezentativnosti. Eurofound Komisiji dostavlja dokaze potrebne za ocjenjivanje reprezentativnosti europskih socijalnih partnera.

(1) Odluka Komisije 98/500/EZ, 20. svibnja 1998.

Vrste dijaloga

Europska unija promiče socijalni dijalog. Nakon što poslodavac na europskoj razini i organizacije radnika odluče započeti službeni postupak dijaloga, Komisija će u svrhu njegova omogućivanja osigurati okvir. Taj okvir uključuje međuindustrijski Odbor za socijalni dijalog te 43 sektorska odbora za socijalni dijalog koji obuhvaćaju različite gospodarske sektore poput poljoprivrede, bankarstva, trgovine, civilnog zrakoplovstva, građevinarstva, kemijske industrije, obrazovanja, bolničke i zdravstvene skrbi, hotela i restorana, prijevoza i brojnih ostalih (za cjeloviti popis obuhvaćenih sektora vidjeti str.11.).

Dvostrani socijalni dijalog na europskoj razini odvija se između organizacija poslodavaca i sindikata. Pitanja o kojima se raspravlja mogu imati utjecaj na industriju u cjelini ili na određene sektore gospodarstva. Dvostrani dijalog odvija se u okviru prethodno navedenih odbora, a Europska komisija ima ulogu moderatora i medijatora.

U **trostranom socijalnom dijalogu** predstavnici organizacija poslodavaca i radnika sastaju se zajedno s predstavnicima institucija EU-a (Europske komisije, Europskog vijeća, Vijeća EU-a) na Trostranom socijalnom samitu za rast i zapošljavanje, koji se održava dva puta godišnje. Isto tako, na tehničkoj i političkoj razini vode redovite razgovore o makroekonomiji, zapošljavanju, socijalnoj zaštiti, obrazovanju i osposobljavanju.

JESTE LI ZNALI?

Sektorski socijalni dijalog znatno se razvio od samo 19 gospodarskih sektora u 1999. do 43 odbora u 2016. Na temelju njega nastalo je šest okvirnih sporazuma koji su provedeni direktivama (npr. u području pomorskog prijevoza, željeznica, civilnog zrakoplovstva, bolničke i zdravstvene skrbi te unutarnjih plovničkih putova). Rad odbora utvrđen je u programima rada kako su ih prihvatili socijalni partneri.

Forumi za europski socijalni dijalog

- **Trostrani socijalni samit (TSS):** S obzirom na to da u njemu sudjeluju visoki dužnosnici (predsjednička razina) i na bliskost postupku donošenja odluka Europskog vijeća, TSS služi kao glavni politički forum za savjetovanje sa socijalnim partnerima. Budući da se TSS odvija prije sastanaka Europskog vijeća u ožujku i listopadu, on predstavlja ključnu mogućnost za debatu o gospodarskim i socijalnim politikama, o kojima zatim raspravljaju šefovi država i vlada.
- **Makroekonomski dijalog (MED):** MED je forum na visokoj razini (ministarskoj razini) za razmjenu stajališta između Vijeća, Komisije, Europske središnje banke i socijalnih partnera. Uspostavljen je na sjednici Europskog vijeća u Kölnu u lipnju 1999., a cilj mu je pridonijeti rastu i stabilnosti makroekonomskog okvira EU-a.
- **Odbor za socijalni dijalog (međuidustrijski) (SDC):** SDC je glavni forum za dvostrani socijalni dijalog EU-a na međuidustrijskoj razini.
- **Odbori za sektorski socijalni dijalog (SSDC-ovi):** SSDC-ovi pružaju forum za raspravljanje i uvid u prijedloge o politikama zapošljavanja i socijalnim politikama u određenim sektorima.
- **Forum za vezu** olakšava razmjenu informacija između svih organizacija socijalnih partnera EU-a i Komisije.
- Savjetodavni odbori
- Seminari i zajednički projekti socijalnih partnera

JESTE LI ZNALI?

Sukladno Ugovoru EU, socijalni partneri mogu izravno oblikovati radne odnose diljem Europe sklapanjem sporazuma na razini EU-a.

Kako funkcionira socijalni dijalog?

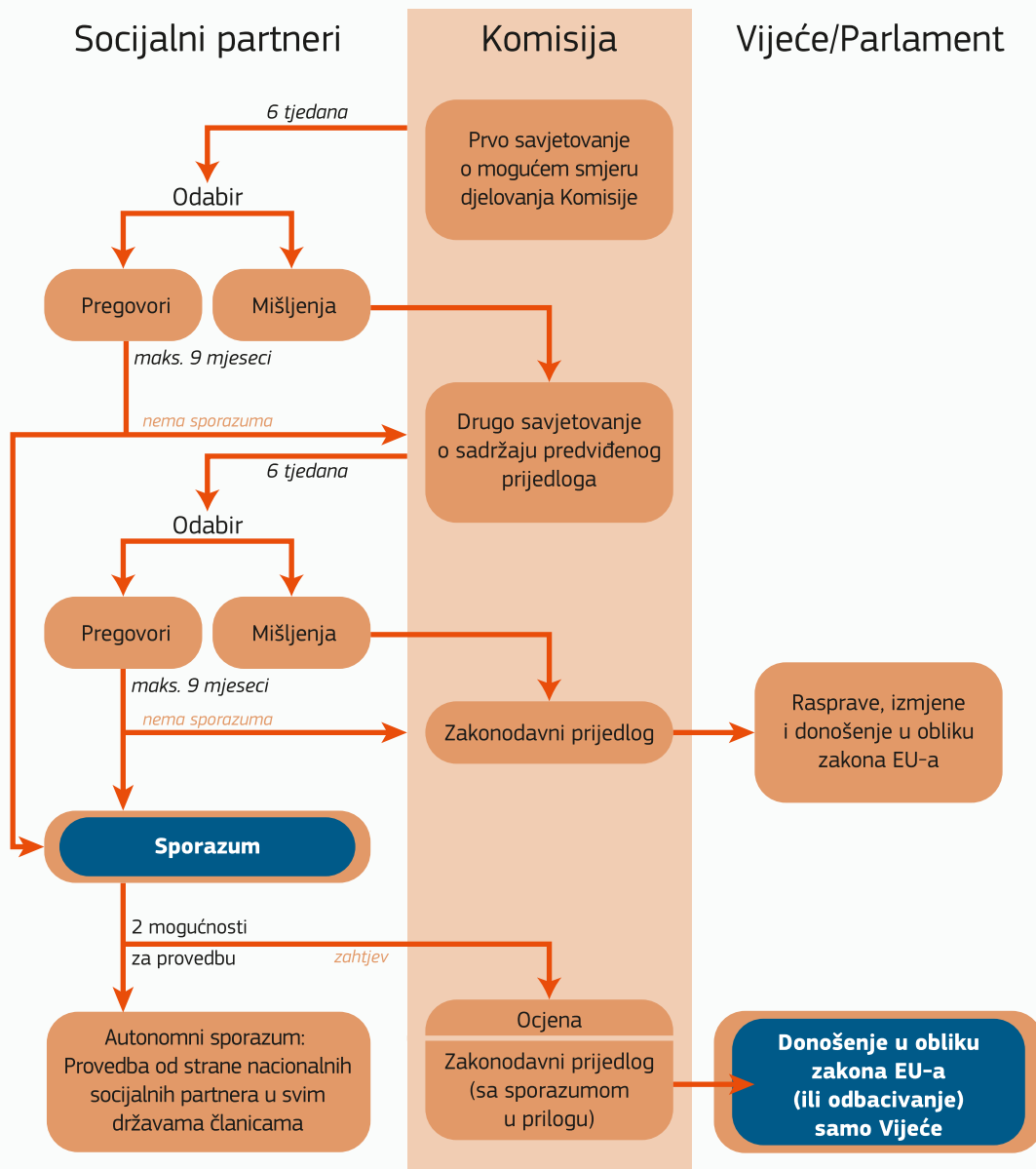
Socijalni partneri poznaju stvarnu situaciju u vezi s radnim mjestima u Europi. Shvaćaju koje su potrebe radnika i poslovnih subjekata i štite njihove interese. Njihovo uključivanje na razini EU-a pomaže u osiguravanju da se inicijativama na razini EU-a u obzir uzmu njihove bojazni. Posljedica toga je da imaju ključnu ulogu u razvoju socijalne politike EU-a i definiranju europskih socijalnih standarda. Ne samo da dijalog među socijalnim partnerima utječe na način organizacije tržišta rada i poslova nego i pridonosi jačanju gospodarskog rasta, stvaranju radnih mjesta i osiguravanju pravednog radnog okruženja. Stoga je uloga Europske komisije da podupire i promiče socijalni dijalog.

Temeljna uloga socijalnih partnera u oblikovanju zakonodavstva koje se odnosi na socijalnu politiku definirana je člancima 152., 154. i 155. Ugovora o funkcioniranju EU-a (UFEU).

Kako je prikazano u grafikonu u nastavku, prije no što Komisija dostavi prijedlog povezan sa socijalnom politikom, ona započinje postupak savjetovanjem sa socijalnim partnerima, i to prvo u pogledu mogućeg smjera djelovanja EU-a, a zatim, ako Komisija smatra da je djelovanje na razini EU-a preporučljivo, i u pogledu sadržaja predviđenog prijedloga. Socijalni partneri mogu ograničiti svoje djelovanje na iznošenje Komisiji mišljenja ili preporuke o predmetnoj temi ili mogu, u skladu s člankom 155. UFEU-a, samostalno započeti pregovore o toj temi.

Člankom 155. daje se i socijalnim partnerima pravo na dogovaranje sporazuma na vlastitu inicijativu. Te sporazume socijalni partneri mogu zatim samostalno primijeniti u cijelom EU-u ili ih se može provesti zakonodavstvom EU-a.

Postupak savjetovanja i pregovaranja na temelju članka 154. i 155.

Ostvarenje rezultata

Do danas su na temelju postupka pregovaranja u okviru socijalnog dijaloga (članci 154.–155. UFEU-a) nastala četiri sporazuma na međuindustrijskoj razini, koja su provedena direktivama:

- okvirni sporazum iz prosinca 1995. o **roditeljskom dopustu** daje svim zaposlenicima individualno i neprenosivo pravo na roditeljski dopust tijekom najmanje tri mjeseca dok njihovo dijete ne dosegne određenu dob (što će se definirati na nacionalnoj razini) – od najviše osam godina. Tim se sporazumom zaposlenicima omogućuje i izbivanje s posla radi hitnih obiteljskih obveza. (Direktiva 96/34/EZ)
- socijalni partneri **revidirali su sporazum o roditeljskom dopustu** u lipnju 2009. Izmjene su uključivale povećanje trajanja najkraćeg roditeljskog dopusta s tri na četiri mjeseca po zaposleniku, s time da najmanje jedan mjesec nije moguće prenijeti na drugog roditelja. (Direktiva 2010/18/EU)
- okvirnim sporazumom od lipnja 1997. o **radu s nepunim radnim vremenom** utvrđeno je načelo da se radnike zaposlene na nepuno radno vrijeme ne smije tretirati na manje povoljan način od usporedivih radnika s punim radnim vremenom samo zato što su zaposleni na nepuno radno vrijeme. (Direktiva 97/81/EZ)
- okvirnim sporazumom od ožujka 1999. o **radu na određeno vrijeme** utvrđeno je načelo da se radnike zaposlene na određeno vrijeme ne smije tretirati na manje povoljan način od usporedivih radnika zaposlenih na neodređeno vrijeme samo zato što prvi imaju ugovor na određeno vrijeme. (Direktiva 1999/70/EZ)

Niz **sektorskih sporazuma** isto je tako proveden direktivama. Oni uključuju sporazume za uspostavljanje ograničenja u pogledu radnog vremena u različitim prijevoznim sektorima (pomorci, civilno zrakoplovstvo, željeznice, unutarnji plovni putovi) i provođenje Konvencije o radu pomoraca, a uključuju i sporazume o sprečavanju ozljeda oštrim predmetima u bolničkom sektoru i sektoru zdravstvene skrbi.

Socijalni dijalog EU-a može dovesti i do **autonomnih sporazuma**. U tim slučajevima socijalni partneri na razini EU-a uspostavljaju opći okvir kojim se njihove povezane nacionalne organizacije obvezuje na provedbu sporazuma u skladu s nacionalnim postupcima i praksama koje su specifične za upravu, radnike i države članice. Trenutačno su sklopljena četiri autonomna sporazuma na međuindustrijskoj razini:

- **rad na daljinu** (2002.)
- **stres na radnom mjestu** (2004.)
- **uznemiravanje i nasilje na radnom mjestu** (2007.)
- **uključiva tržišta rada** (2010.)

Uključiva tržišta rada: međuindustrijski socijalni partneri u 2010. na razini EU-a donijeli su zajednički autonomni okvirni sporazum u kojem je istaknuto što je moguće učiniti za poboljšanje uključivosti tržišta rada. Sporazumom se predstavljaju glavni izazovi i razvija niz djelovanja koja socijalni partneri mogu poduzeti kako bi pomogli ljudima u nepovoljnom položaju da uđu, ostanu i napreduju na tržištu rada. Njegov je cilj i povećanje svijesti među zaposlenicima i radnicima o koristima uključivih tržišta rada.

Sprečavanje uznemiravanja i nasilja na radnom mjestu: iz istraživanja je vidljivo da je svake godine jedan od 20 radnika izložen zlostavljanju i/ili uznemiravanju. Kao odgovor na taj rezultat, zaposlenici i sindikati u 2007. postigli su sporazum o pristupu nulte tolerancije na moralno i spolno uznemiravanje i fizičko nasilje na radnom mjestu. Sporazumom su uspostavljeni postupci koje europska poduzeća poduzimaju za rješavanje mogućih sporova.

Autonomni su sporazumi zaključeni i na sektorskoj razini (poput **sporazuma** iz 2004. o europskim dozvolama za strojovođe koji pružaju prekogranične usluge interoperabilnosti) te na višesektorskoj razini (poput **sporazuma** iz 2006. o zaštiti zdravlja radnika pravilnim rukovanjem i uporabom kristalnog silicijeva dioksida i proizvoda koji ga sadržavaju).

Međutim, ishodi socijalnog dijaloga protežu se daleko izvan okvira zakonodavstva i autonomnih sporazuma. Znatan dio djelovanja europskih socijalnih partnera uključuje praćenje relevantnih kretanja u području politika EU-a i osiguravanje da se njihova zajednička mišljenja saslušaju u interesu poduzeća i radnika koje predstavljaju. Europski socijalni dijalog ima za posljedicu i objavljivanje raznih zajedničkih tekstova i alata kojima se pružaju političke smjernice i daju praktični savjeti za podupiranje aktivnosti njihova članstva.

Okvir djelovanja za zapošljavanje mladih: međuindustrijski socijalni partneri EU-a u lipnju 2013. potpisali su okvir djelovanja za zapošljavanje mladih. Njime su se obvezali na promicanje rješenja za smanjenje nezaposlenosti mladih i pozvali nacionalne socijalne partnere, tijela javne vlasti i ostale dionike na aktivan rad usmjeren prema ostvarenju tog cilja.

Novi početak za socijalni dijalog

Socijalni dijalog ključan je za promicanje konkurentnosti i pravednosti u Europi. Zemlje s dugom tradicijom socijalnog dijaloga imaju snažnija, stabilnija gospodarstva koja su često najkonkurentnija u Europi.

Znajući koliko je važna uloga koju socijalni dijalog ima i prednosti koje donosi gospodarstvu određene zemlje, izazov današnjice jest unaprjeđenje njegove uloge u svim državama članicama EU-a.

Odgovarajući na taj izazov, predsjednik Europske komisije Jean-Claude Juncker najavio je „novi početak za socijalni dijalog”. Inicijativa je pokrenuta u ožujku 2015. na konferenciji na visokoj razini, na kojoj su se socijalni partneri i Komisija složili da postoji potreba za:

- značajnijom ulogom snažnijeg uključivanja socijalnih partnera u europskom semestru,
- snažnijim naglaskom na izgradnju kapaciteta nacionalnih socijalnih partnera,
- većom uključenosti socijalnih partnera u donošenje politika i zakona EU-a,
- jasnijim odnosom između sporazuma socijalnih partnera i agende za bolju regulativu.

Koraci usmjereni prema provedbi tih područja poduzeti su ubrzo nakon konferencije, a daljnja konkretna djelovanja formalizirana su zajedničkom izjavom koju su 27. lipnja 2016. potpisali potpredsjednik Europske komisije za euro i socijalni dijalog Valdis Dombrovskis, povjerenica Europske komisije za zapošljavanje, socijalna pitanja, vještine i mobilnost radne snage Marianne Thyssen, europski međuindustrijski socijalni partneri (ETUC, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP) i nizozemsko predsjedništvo Vijeća Europske unije.

U zajedničkoj izjavi naglašava se temeljna uloga koju europski socijalni dijalog ima s obzirom na to da je bitna sastavnica donošenja politike EU-a o zapošljavanju i socijalne politike. Njome su prepoznate i mjere koje trebaju poduzeti potpisnici u cilju daljnjeg jačanja socijalnog dijaloga na razini EU-a i nacionalnoj razini. Nadalje, u izjavi su spomenuti zaključci o „novom početku za snažniji socijalni dijalog”, koje su prethodno donijeli ministri zapošljavanja i socijalnih pitanja EU-a u lipnju 2016.

Socijalni partneri u međuindustrijskom socijalnom dijalogu

Europska konfederacija sindikata (ETUC)	http://www.etuc.org
Konfederacija europske poslovne zajednice (BUSINESSEUROPE)	http://www.businessseurope.eu
Europski centar za poduzeća u javnom vlasništvu i od općeg društvenog interesa (CEEP)	http://www.ceep.eu
Europsko udruženje obrtnika, malih i srednjih poduzetnika (UEAPME)	http://www.ueapme.com
Eurocadres (Vijeće europskog strukovnog i upravnog osoblja) – kao dio izaslanstva ETUC-a	http://www.eurocadres.org
Europska konfederacija izvršnog i upravnog osoblja (CEC) – kao dio izaslanstva ETUC-a	http://www.cec-managers.org

Odbori za sektorski socijalni dijalog

Sektori prirodnih resursa	Poljoprivreda	Industrija vađenja sirovina	Lovišta morske ribe
Proizvodni sektori	Kemijska industrija	Građevinarstvo	Električna energija
	Industrija hrane i pića	Obuća	Namještaj
	Plin	Industrija metala	Industrija papira
	Brodogradnja	Čelik	Šećer
	Štavljenje i koža	Tekstil i odjeća	Obrada drva
Uslužni sektori	Audiovizualni	Bankarstvo	Priprema i posluživanje hrane
	Središnje državne uprave	Civilno zrakoplovstvo	Trgovina
	Obrazovanje	Grafička industrija	Hotelijerstvo i ugostiteljstvo
	Bolnice	Industrijsko čišćenje	Unutarnji plovni putovi
	Osiguranje	Izvedbe uživo	Lokalna i regionalna uprava
	Pomorski prijevoz	Osobne usluge	Luke
	Poštanske usluge	Osiguranje pojedinaca	Profesionalni nogomet
	Željeznice	Cestovni prijevoz	Telekomunikacije
	Agencije za privremeno zapošljavanje		

KAKO DOĆI DO PUBLIKACIJA EU-a

Besplatne publikacije:

- jedan primjerak:
u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>);
- više od jednog primjerka ili plakati/zemljovidi:
u predstavništvima Europske unije (http://ec.europa.eu/represent_en.htm),
pri delegacijama u zemljama koje nisu članice EU-a (http://eeas.europa.eu/delegations/index_hr.htm),
kontaktiranjem službe Europe Direct (http://europa.eu/eurodirect/index_hr.htm)
ili pozivanjem broja 0080067891011 (besplatni poziv iz EU-a) (*).

(* Informacije su besplatne, kao i većina poziva (premda neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

Publikacije koje se plaćaju:

- u knjižari EU-a (<http://bookshop.europa.eu>).

Uzimajući u obzir važnu ulogu koju socijalni dijalog kroz poticanje konkurentnosti i pravednosti te gospodarskog i društvenog blagostanja ima za europski socijalni model, Europska komisija nastoji promicati socijalni dijalog diljem EU-a. U samom središtu ovih nastojanja nalazi se „novi početak za socijalni dijalog“, zajedničko nastojanje svih institucija EU-a i socijalnih partnera u svrhu daljnjeg jačanja socijalnog dijaloga na razini EU-a i nacionalnoj razini.

Daljnje informacije o socijalnom dijalogu
<http://ec.europa.eu/social/socialdialogue>

#EUsocdia

Možete preuzeti naše publikacije ili se besplatno pretplatiti na stranici
<http://ec.europa.eu/social/publications>

Ako želite primati redovite obavijesti o Općoj upravi za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje prijavite se za primanje besplatnih e-novosti Social Europe na
<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

<https://www.facebook.com/socialeurope>

https://twitter.com/EU_Social

Ured za publikacije